

**ЮНЕСКО-НЫҢ МӘДЕНИ
ЕСКЕРТКІШТЕРІН АНЫҚТАУ
ЖӘНЕ САҚТАУ ЖӨНІНДЕГІ
ҚЫЗМЕТІ.**

Оқыту мақсаты:

10.4.1.1 - ЮНЕСКО қызметін мысалға ала отырып тарихи-мәдени мұраны сақтау жолдарын түсіндіру;

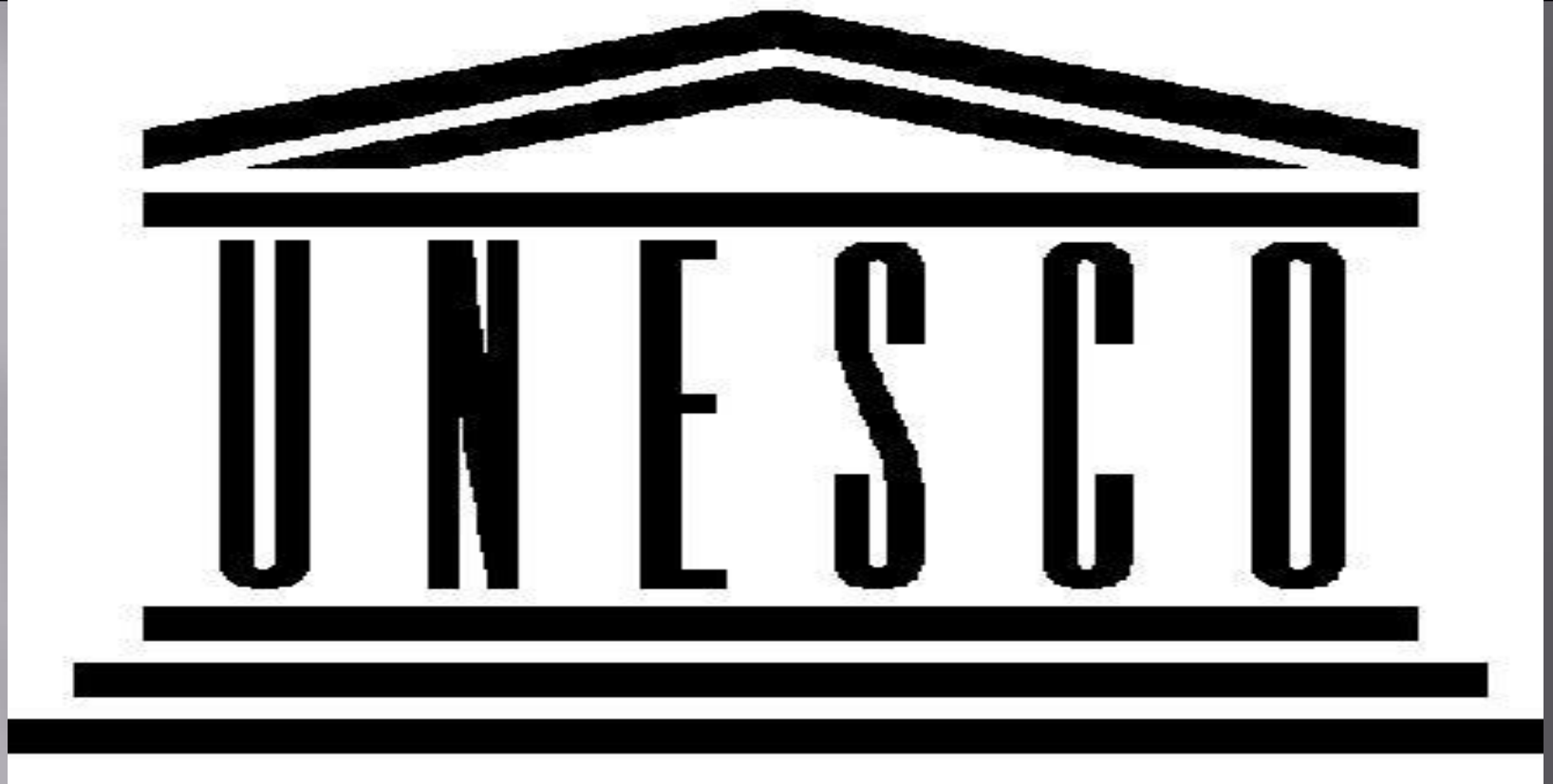
10.4.1.2 - ЮНЕСКО-ның Әлемдік мұра нысандар тізімі ескерткіштерінің тарихи-мәдени мұраның маңыздылығын анықтау

Бейнеролик көрү:

- <https://www.youtube.com/watch?v=8cwZwPAXyaA>

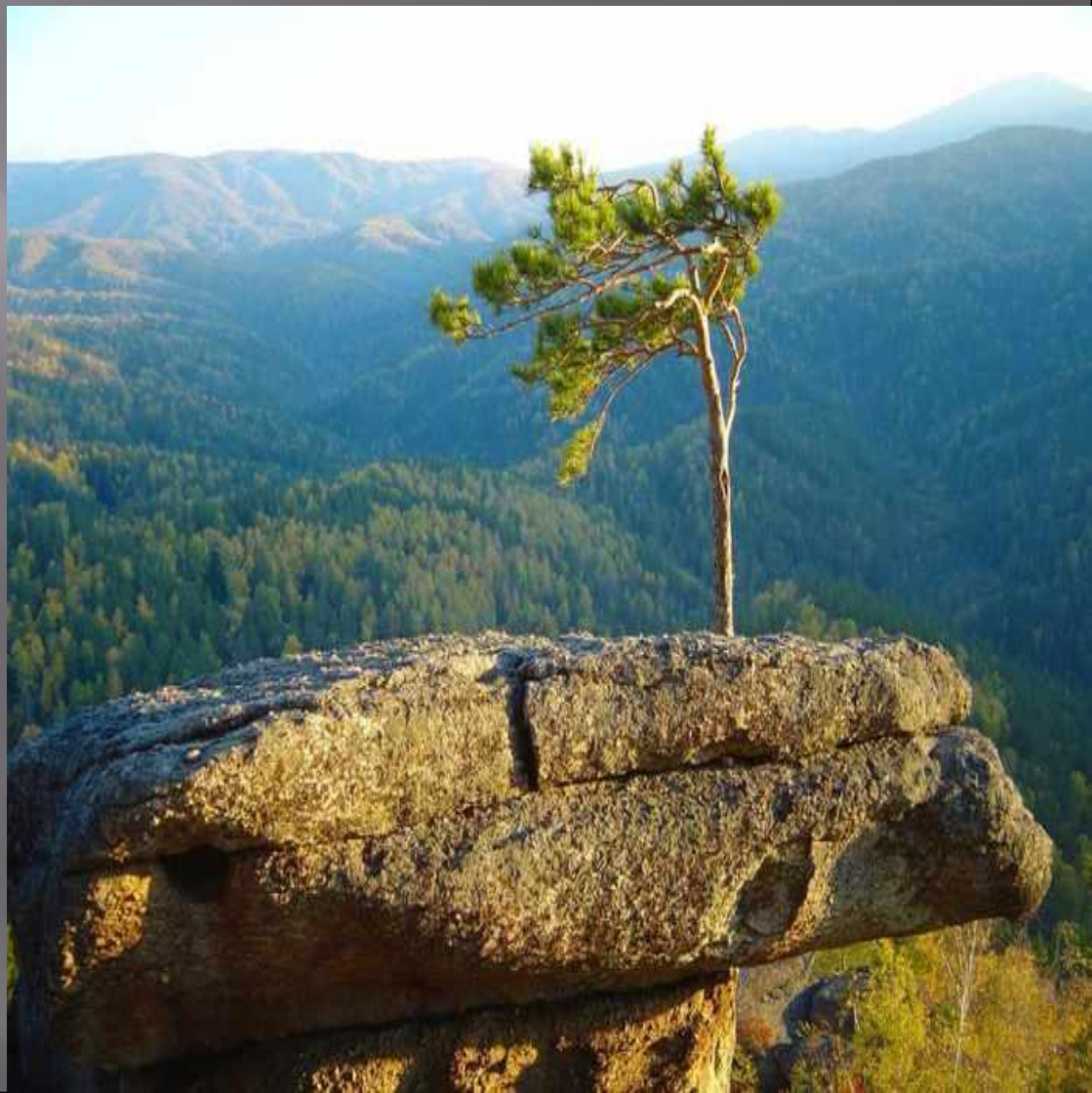
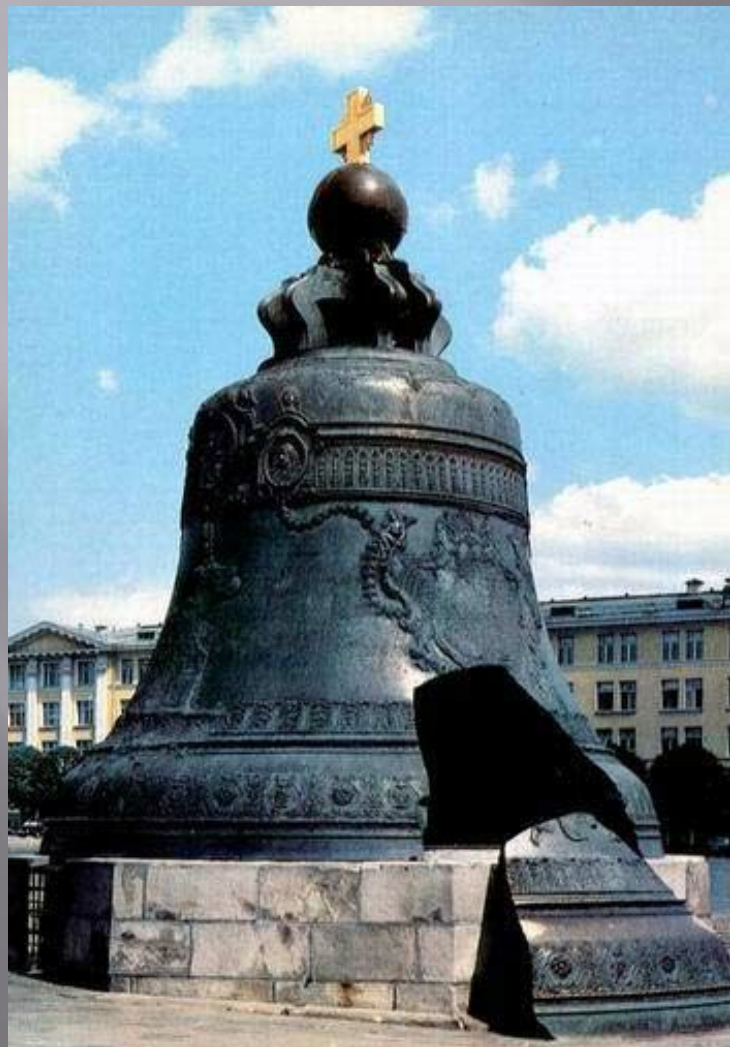

ЮНЕСКО (UNESCO — United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) — ЮНЕСКО (ЮНЕСКО - Біріккен Ұлттар Ұйымы Білім, ғылым және мәдениет) - Білім, ғылым және мәдениет мәселелері жөніндегі Біріккен Ұлттар Ұйымы.

ЮНЕСКО -

- - Біріккен Ұлттар Ұйымының Білім, Ғылым және Мәдениет жөніндегі Біріккен Ұйымының мамандандырылған мекемесі, оның мақсаты - білім беру, ғылым және мәдениет саласындағы мемлекеттер мен халықтар арасындағы ынтымақтастықты кеңейту арқылы бейбітшілік пен қауіпсіздікті нығайтуға үлес қосу. Біріккен Ұлттар Ұйымының Жарғысында, барлық халықтарға нәсілдік, жыныстық, тілдік немесе діни ерекшеліктерді ескерместен, әділеттілікті қамтамасыз ету және заң үстемдігін сақтау, адамның құқықтары мен негізгі бостандықтарын жалпы құрметтеу. Ұйым 1945 жылы 16 қарашада құрылды және оның штаб-пәтері Францияның Париж қаласында орналасқан.

ЮНЕСКО және олардың болашақ ұрпақтар үшін табиғи ескерткіштерді сақтауды қамтамасыз ету жөніндегі күш-жігері

ЮНЕСКО және олардың болашақ ұрпақтар үшін табиғи ескерткіштерді сақтауды қамтамасыз ету жөніндегі күш-жігері

- ▣ **Екінші дүниежүзілік соғыстан кейінгі идея Мысырдағы Асуан бөгетін салу туралы шешім болды**
- ▣ **Нәтижесінде ғибадатханалар бұзылып, қауіпсіз жерге қайта жиналды.**
- ▣ **ЮНЕСКО 1972 жылғы 16 қарашада конвенцияның соңғы мәтінін қабылдады.**
- ▣ **Қаржыландыру көлемі - жылына 3 миллион доллар. Бұл тапсырманың маңыздылығын ескере отырып, өте аз сома!**

Мәдени даму

- 1972 жылы қабылданған Дүниежүзілік мәдени және табиғи мұраларды қорғау туралы конвенцияға сәйкес 184 мемлекет 141 елде - 851-ден астам көрнекті мәдени ескерткіштерді қорғау бойынша халықаралық ынтымақтастыққа бел байлады.
- ЮНЕСКО-ның 1970 жылы қабылданған конвенциясы мәдени құндылықтарды заңсыз әкелуге, әкетуге және беруге тыйым салады.

ЮНЕСКО Бүкіләлемдік мұра

Бүкіләлемдік мұра
алаңы
Камбоджадағы
Байон храмы оның
көптеген тас
тастарымен
танымал.

- «Garganta del Diablo» сарқырамасы («Ібілістің жұлдыруы» деп аударылған) аргентиналық Misiones провинциясындағы Iguazú ұлттық паркінің аумағында орналасқан.

*Стоунхендж - бұл 150
үлкен тастан
тұратын және
Англия Уолшир
графтығының
Салисбери жазығында
орналасқан
мегалитикалық тас
құрылымы.*

Бостандық мүсіні Нью-Йоркте күн батқан кезде (Lady Liberty).

- ▣ *Пинта туылған осы түрдің соңғы тірі тасбақасы Эквадордағы Галапагос ұлттық саябағында тұрады.*

Израильдің солтүстігіндегі Хайфа қаласының террасалық бақтары Бахаи сенімінің негізін қалаушы Бабтың алтын күмбезді шіркеуін қоршап алады. Мұнда Баха дінінің әлемдік әкімшілік және рухани орталығы

- ▣ *Сиднейдегі опера театры - Сиднейдің символы болып саналатын әлемдегі танымал және оңай танымал ғимараттардың бірі*

□ Пекиннің солтүстік-шығысындағы Симатайда Қытайдың Ұлы қабыры. Бұл ірі сәулет ескерткіші солтүстіктен шығатын тайпалардан қорғану үшін төрт негізгі стратегиялық қорғанның бірі ретінде салынды.

- ЮНЕСКО 1982 жылы Бүкіләлемдік Мұралар Тізіміне ескі Гавана мен оны нығайтуды қосқан. Гавана кеңейіп, оның тұрғындары 2 миллионнан астам адам болса да, оның ескі орталығы барокко және неоклассикалық ескерткіштер мен аркадтарды, балкондарды, соғылған темір қақпалары мен аулалары бар жеке үйлердің біртектес ансамблдерінің қызықты қоспасын қолдайды.

Қазақстанның ЮНЕСКО- дағы әлемдік мұра объектілері

- ▣ Айтыс адамзаттың материалдық емес мәдени мұрасының өкілетті тізіміне енді. Бұл шешім 2011 жылғы 2 желтоқсанда Намибияның Материалдық емес мәдени мұраны қорғау комитетінің оныншы сессиясында қабылданды.
- ▣ Айтыс қазақстандықтардың және Қырғызстанның тізіміне енгізілді, импровизацияның бірегей өнері.
- ▣ Бұл тізімдегі Қазақстанның материалдық емес мәдениетінің алғашқы объектілері болды: қазақ киіз үй - тізімге кіру күні 2014 жылғы 26 қараша. Домбыра күйін орындау өнері - листингтің күні 2014 жылғы 26 қараша.

Қожа Ахмет Яссаудың кесенесі

- Тарихи нысандар: 2003 жылы енгізілген. Ол Оңтүстік Қазақстан облысы Түркістан қаласында орналасқан және аймақтағы мұсылмандар үшін басты орын болып табылады. Қазіргі кесене далалық ақын ақын Хожа Ахмет Яссаудің жерлеу алаңында салынған, ол дала тұрғындары арасында үлкен беделге ие және Орталық Азиядағы исламға елеулі әсер етті. Қазіргі кесенесі Тамерландың бұйрығымен қайтыс болғаннан 233 жылдан соң тұрғызылған. Кесене Орталық Азиядағы ең ірі кірпіш күмбезінің біріне ие.

Тамғалы археологиялық ландшафтының петроглифтері

- Қолданысқа ену жылы - 2004. Бұл ежелгі ежелгі таулар. Қола дәуірінен орта ғасырға дейін 5000-нан астам петроглифтердің галлерейлары. Мұнда сақ және түркілік, бірақ көпшілігі - ең жұмбақты - дамыған қола дәуірінде жасалды (3000 жылдан астам).

Сарыарқа - Солтүстік

Қазақстанның далалары мен көлдері

Кірген жылы - 2008 жыл. Нысан Қазақстанның дала аймағында - Қорғалжын және Наурызым аудандарында орналасқан екі резерваттан тұрады, жалпы ауданы 450344 га. Объекті солтүстікке қарай Арктикаға және оңтүстігінде Арал-Ертіс бассейніне дейін ағып жатқан өзендерді бөлетін, тұщы және тұзды су бар көлдердің екі тобын қамтиды. Аймақтар: Ақмола, Қарағанды, Қостанай.

Қаялық елді мекені (Антоновское)

Листингтің жылы - 2014.
VIII-XIV ғасырларда Жетісудың солтүстік-шығысындағы ең ірі сауда, қолөнер және мәдени орталық, Қарлұқ Жаббардың штаб-пәтері. Аумағы 4 м биіктіктегі бекініс қабырғасымен қоршалған, қоныста археологиялық зерттеулер 1964 жылы жүргізілген. Буддизм және манихей храмдары, XII-XIV ғасырлардағы мұсылман мәдениетінің объектілері: қазылған мешіт, кесене кешені және ханака қазылған.

Карамерген бекінісі

- Ең ірі және ең солтүстік ортағасырлық қоныстар, XII-XIII ғғ. өзенінің ежелгі дельтінде ауыл шаруашылық өркениеті. Қазір Алматы облысының туризм және археологиялық зерттеу объектісі болып табылады.

Талғар бекінісі

Листингтің жылы 2014 жыл болды. Есіл Талғар өзенінің оң жағалауында орналасқан және өте үлкен ортағасырлық қала болды - оныншы ғасырда оның аумағы 28 гектар болды. Қоқыстар қазір барлық жағынан шағылысқан білікпен қоршалған керемет төртбұрышты аймақты білдіреді

Ақтөбе қалашығы

- Тізімге енгізу жылы - 2014 жыл. Ақтөбе қаласының қирандылары Жамбыл облысының Шу ауданының аумағында орналасқан. Ақтөбе үш бөліктен тұрады: қорғаныс, шахристан ирабада; Қорғаныс қабырғалары мен терең шұңқырдың 2-3 қатарымен қоршалған. Қала 6-шы және 13-ші ғасырларда түркі және карлұқ қағанаттарының гүлденуі кезінде қолданылған. Шахристанның орталығында 7-8 м биіктікте орналасқан сарай 20

Ақыртас елді мекендері

VIII-XIX ғасырлардағы сарай кешені Тараз қаласынан 45 шақырым жерде Жамбыл облысында салынған. Ақыртасты зерттеу тарихы 1861 жылы басталды, бірақ әлі күнге дейін оны кімнің құрылысы туралы мәселе бойынша консенсус жоқ. Ақыртаны тағайындаудың түрлі теориялары арасында буддист немесе несторандық монастырь, араб сарайы бар.

Кулан ауданы

Тізімге енген жылы -
2014 жыл.

VI және Тарих және мәдениет ескерткіші XIII ғасырдың басында. Көп уақыттық ескерткіштер кешені Рысқұлов ауданының Құлан ауылында орналасқан. Бүгінде мұнда батыс түріктерінің билеуші әулеттері құлатылғаны белгілі. Бұл аумақ сегіз ғасырдың бірегей ескерткіштері орналасқан үлкен кешен.

Қостөбе алаңы

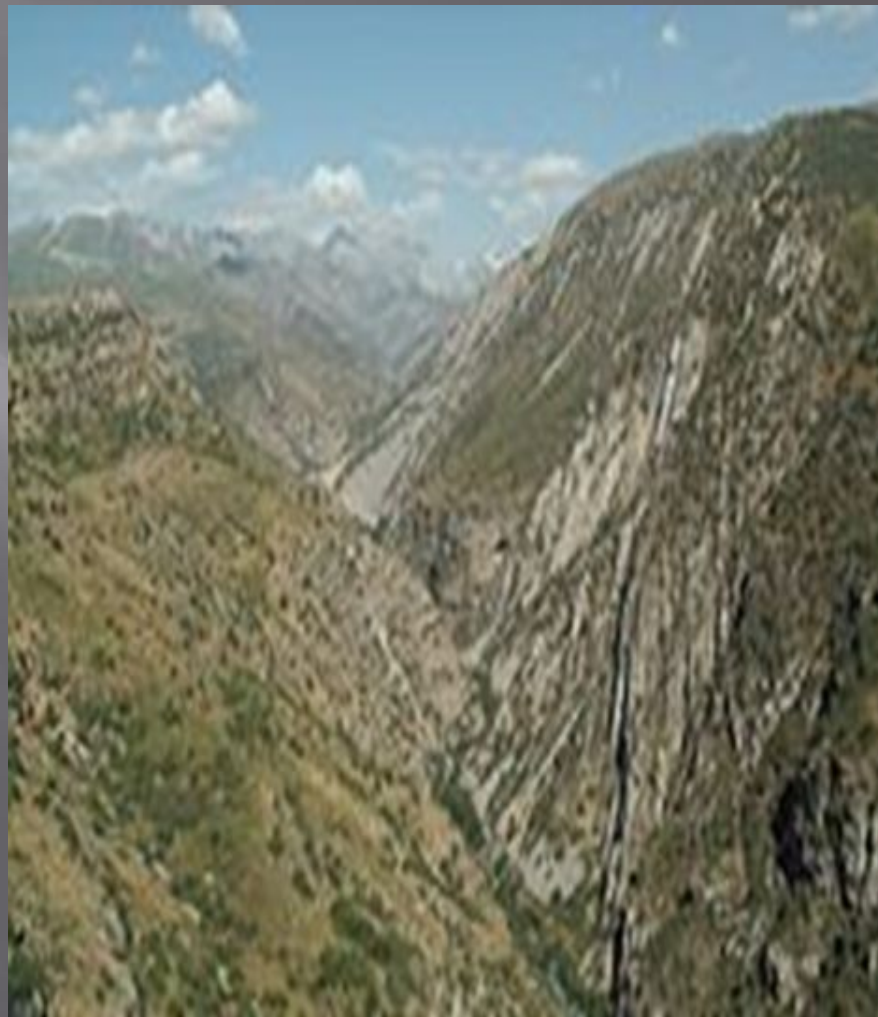
- Тізімге енген жылы - 2014. Сарыкемер ауылының шығыс жағында Талас өзенінің оң жағалауында орналасқан және VI-XII ғғ. Қостөбе елді мекенінің орталық қирандылары төртбұрышты жоғары ауданы (420 × 450 м), қабырғалары мұнаралармен қоршалған, олардың арасы және сыртқы қабырғадағы шұңқыр. Хауызда төрт қақпасы болды, оның ішінде қабырғалардағы бос орындар қалды.

Тізімге енген жылы -2016жыл

- * Қаратау қорығы
- Ақсу-Жабағылы қорығы
- * Сайрам-Өгем ұлттық паркі

Аймақтар: Түркістан,
Жамбыл (Өзбекстанмен
және Қырғызстанмен
бірге)

Өрнек қалашығы

Листингтің жылы - 2014 жыл. VIII-XII ғасырлардағы екі өзеннің жағасында - Алтынсу және Шыбынды. Ауданның орталық бөлімі төрт бұрышты платформа болып табылады, ол негізгі нүктелердің бұрыштарымен бағдарланған. Қабырғалардың периметрі бойынша 31 мұнарасы бар.

Өрнек орталық бөлімі төртбұрышты, дерлік төртбұрышты, платформасы, оның шыңдары түбегейлі нүктелерге бағдарланған. Қоршалған айналмалы біліктің шыңы бойынша оның өлшемі 155 x 160 метр. Бес метрге дейінгі биіктікте бөгет ені 11-15 м базалық ені бар, төрт тараптың әрқайсысында біліктердегі бос жерлер түріндегі кіріс көзделеді. Олардың барлығы орталығында қиылысатын жолдармен байланыстырылды. Шұңқырлар бір уақытта орналастырылған жерлерде бұрыштарда және қабырғаның периметрі бойынша шағын төбелерді байқауға болады. Солтүстік-шығыс қабырғасында бұрыштықтармен бірге 7, солтүстік-батыс қабырғасында - 6, оңтүстік-шығыс және оңтүстік-батыс қабырғаларында - 9-ы болды.

Қазақстанның мерейтойлары ЮНЕСКО-мен аталып өтті

ЮНЕСКОның аясында Абай Құнанбайұлы, Мұхтар Аүезов, Сабит Мұқанов, Ғабит Мүсірепов, Махамбет Өтемісұлы, Мухаммед Хайдар Дулати, Қаныш Сатпаев, Әлкей Марғұлан, Акжан Машани, Ахмет Жұбанов, Абілхан Қастеев, Шәкен Айманов, Ильяс Есенберлин тағы сол сияқты әлемге еңбектері әйгілі қазақтың ұлдарының мерей тойлары аталып өтті.

Сондай-ақ, ЮНЕСКО аясында Тараздың 2000 жылдығына арналған «Түркістанның 1500 жылдығына» арналған іс-шаралар, «Қыз Жібек» эпосының 500 жылдығын халықаралық деңгейде ұйымдастырды. Өткен жылы осы тізімге Алашорда жеке тұлғасы Әлихан Бөкейханов, үкімет басшысы қосылды.

2. тапсырма: Бейнебаянды басшылыққа ала отырып және оқулықты пайдаланып төмендегі сұрақтарды талдап, жазыңдар

ЮНЕСКО қандай ұйым?

Қай жылы құрылды? -----

ЮНЕСКО-ның негізгі мақсаты-----

Бүгінде ЮНЕСКО-ға неше мемлекет мүше? -----

ЮНЕСКО ұйымына Қазақстан қай жылы қабылданды? -----

Дүниежүзілік мұраны қорғау қалай жүзеге асыралады?-----

3. тапсырма: «Мәдени және табиғи мұраны қорғау туралы» дүниежүзілік Конвенция туралы қосымшада берілген мәліметті оқып, қосымша ізденіп, Халықаралық көмектің шарттары мен тәртібіне талдау жасаңдар

Халықаралық көмек шарттары	Халықаралық көмек тәртібі

ҮЙ ТАПСЫРМАСЫ:

*§ 59 (124-126 бет) оқу,
3-тапсырманы аяқтау*